

Dijkversterking en kwelderherstel hand in hand

In 2010 en 2011 zijn er twee grote projecten uitgevoerd op het Balgzand nabij Den Helder. Doel daarvan was droge voeten voor de inwoners van de Noordkop én een broedplek en hoogwatervluchtplaats voor de vogels van het Balgzand. De twee projecten zijn in nauwe samenwerking tussen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Landschap Noord-Holland uitgevoerd. De dijkbekleding van de Balgzanddijk, tussen de Oostoeversluis en de 'knik' nabij De Kooi, is over een lengte van 2,7 kilometer versterkt en er zijn twee schorren verstevigd.

DIJK VERSTERKT

De Balgzanddijk is een van de primaire keringen van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Deze dijk ligt net onder Den Helder aan de kant van de Waddenzee. Een keer per twaalf jaar worden dijken getoetst of ze nog veilig genoeg zijn. De norm, vastgelegd in de Waterwet, schrijft voor dat de dijk een storm die eens op de 10.000 jaar zou kunnen voorkomen moet kunnen weerstaan. Na toetsing in 2005 bleek dat een deel van de Balgzanddijk niet volledig aan de wettelijke veiligheidseisen voldeed. De grasbekleding van de dijk was niet opgewassen tegen de erosie door golfslag. Bij extreme weersomstandigheden zou de grasmat aan de zeezijde weggeslagen worden. In 2010 heeft het hoogheemraadschap de dijkbekleding vervangen. De dijk is verstevigd met open steenasfalt en afgedekt met gras. Zo is het groene uiterlijk van de dijk behouden. De dijkversterking was onderdeel van het nationale Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en is gefinancierd door het Rijk en de waterschappen.

*Locatie Balgzanddijk
bron: Google)*

Bekleding Balgzanddijk

UITVOERING DIJK

De dijk is, vanaf het water gezien, opgebouwd uit stortsteen, betonzuilen en asfaltbeton. Vanaf +5.60 m NAP bestaat de dijk uit klei. Dit deel was dus niet sterk genoeg en moest worden vervangen. Om te komen tot een definitief ontwerp is er eerst een variantenstudie uitgevoerd. In deze studie zijn op basis van een aantal criteria, onder andere natuur, kosten en onderhoud, de verschillende versterkingsmogelijkheden met elkaar vergeleken. Er is gekeken naar varianten met betonzuilen, breuksteen,

open steenasfalt en colloidaal beton. Uiteindelijk is de variant met een verzonken opensteenasfalt-bekleding als beste uit de bus is gekomen. Deze constructie van tien cm dikte, heeft een hoog gehalte holle ruimte en is daardoor doorlatend, voor zowel water als voor grond.

De nadrukkelijke wens van Landschap Noord-Holland was dat over het verhardingsmateriaal de grasmat weer zou worden aangebracht. En dat kon prima bij deze variant met open steenasfalt. Voor de uitvoering van dit project was een vergunning in het kader van de natuurbeschermingswet (Nbw) nodig. Aangezien de Balgzanddijk grenst aan een Natura-2000 gebied en het Balgzand een waardevol natuurgebied is, werd al in een vroeg stadium door het hoogheemraadschap contact gezocht met de beheerder van het natuurgebied: Landschap Noord Holland. Tijdens dit contact bleek dat ook het Landschap plannen had om werkzaamheden uit te voeren aan de schorren op het Balgzand. Hierdoor ontstond de mogelijkheid om samen te werken.

Schorherstel

Omgeving Balgzanddijk

HERSTEL SCHORREN

Een schor is een stuk land in de Waddenzee dat bij normaal hoogwater droog blijft. Alleen bij springvloed of storm staat het schor onder water. In Zeeland en in het Balgzand worden deze stukken land ‘schor’ genoemd, in de rest van de Waddenzee ‘kwelder’. Tegen de Balgzanddijk liggen twee grote schorren: Kooijhoekschor en Van Ewijcksluisschor. Het Balgzand is een van de belangrijkste vogelgebieden van Noord-Holland, dit komt vooral door de voedselrijkdom van de wadplaten en de rust. De schorren zijn van zeer groot belang als rustgebied voor vogels die bij hoogwater in de Waddenzee een rustplek nodig hebben, een zogenaamde hoogwatervluchtplaats (HVP). Waar elders veel vogels binnendijks een rustplaats vinden bij hoogwater, zijn deze mogelijkheden in de kop van Noord-Holland minimaal. Vogels zijn bij vloed dus aangewezen op de steeds kleiner wordende oppervlakte buitendijkse hoogwatervluchtplaatsen.

De schorren worden gebruikt door diverse soorten vogels zoals scholeksters, wulpen, strandlopers en andere steltlopers. Daarnaast worden de schorren in het voorjaar gebruikt als broedgebied door visdiefjes, kluten, meeuwen en lepe-laars. De schorren waren in de loop der jaren door afslag sterk verkleind. Landschap Noord-Holland heeft gekeken naar verschillende oplossingen. Belangrijke overwegingen waren dat het project moest bijdragen aan de versterking van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied en dat de verdedigingen van de schorren alleen mocht worden uitgevoerd in zachte, gebiedseigen materialen in verband met de Natura-2000-status van het gebied. Het doel van dit project is dan ook niet om deze specifieke schorren te behouden tot in de eeuwigheid. In tegendeel, ook hier is het van belang dat de natuurlijke processen in het Waddengebied hun gang kunnen gaan. Het werkelijke doel van dit project is om voldoende hoge schorren te behouden. Momenteel slaan de hoge schorren sneller af dan dat zij gevormd worden vanuit de natuurlijke opslibbing. Zonder beschermingsmaatregelen zal het aantal hoge schorren snel afnemen. Met dit herstelproject wordt een overbrugging gemaakt naar de tijd dat er op natuurlijke wijze nieuwe, hoge schorren kunnen ontstaan.

UITVOERING SCHORREN

Er is uiteindelijk gekozen om de schorren te verstevigen met een kleidam van ongeveer 15 meter breed en een rijshoutconstructie om erosie van de kleidam te voorkomen. Deze rijshouten dammen zijn haaks op de overheersende windrichting geplaatst, hierdoor worden de golven gebroken. Ze hebben een lengte van 50 meter en liggen op 50 meter van elkaar. De rijshouten dammen bestaan verder uit palen die op een halve meter van elkaar worden geplaatst, met daartussen takken van Fijnspar, Douglas en/of Sitkaspar. De werkzaamheden aan de schorren zijn voor 90% gesubsidieerd door het Waddenfonds en voor 10% door de provincie Noord-Holland.

GESLAAGDE SAMENWERKING

Voor de werkzaamheden aan de dijk en aan de schorren zou veel transport van materiaal nodig zijn. Om op de Balgzanddijk te komen is er één toegangsweg. Mede om die reden en om de flora en fauna zo min mogelijk te verstoren, hebben beide organisaties ervoor gekozen om de projecten gelijktijdig uit te voeren. Hierdoor was de verstoring van de natuur minimaal. De koppeling van de werkzaamheden was voor beide organisatie een kans. Het hoogheemraadschap kon makkelijker werken in of aan de rand van een natuurgebied en het Landschap kon gebruikmaken van de kennis van het waterschap.

Beide partijen zijn zeer tevreden over de samenwerking en het resultaat. Op 27 januari 2012 zijn beide projecten officieel ‘in gebruik genomen’ door Jan Kuiper (directeur Landschap Noord-Holland) en Kees Stam (dagelijks bestuurder hoogheemraadschap) in aanwezigheid van Joke Geldhof (gedeputeerde provincie Noord-Holland) en Nico de Haan (de bekendste vogelaar van Nederland). Na de toespraken en de openingshandeling gingen de genodigden met een treintje over de dijk om de opgeleverde projecten te bekijken.

Albert Vonk

Projectmanager Waddenzee- en IJsselmeerdijken

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier